

Eders majestäter, Eders kungliga högheter,

Kära folkvalda, mina damer och herrar

Titlar och etiketter skriver in oss i en social och politisk ordning där vi tilldelas våra roller, var och en förknippad med vissa förväntningar och konventioner. Denna ordning är inte skriven i sten och kan och bör ifrågasättas. Men inget varaktigt socialt samspel, inget *sambälle*, är möjligt utan någon form av social struktur.

Samhället är det fält där våra livsvärldar överlappar varandra. Politikens uppgift är att hantera de spänningar och att tillvarata de möjligheter som uppstår när olika intressen och värderingar ska jämkas samman.

Vi människor är inte den enda art som bygger samhällen. Det gör till exempel myror, termiter och bin också – med arbetsfördelning, sociala hierarkier och komplexa byggnadsverk. Men människan är nog den enda art som behöver mening för att orka leva i den värld hon har skapat åt sig själv.

Människan är en tillblivelseprocess med riktning och mål. För att bli *homo sapiens* – människor i biologisk bemärkelse – måste vi tillföras materiella resurser som näring, tak över huvudet och mediciner. Politik handlar i hög grad om hur denna typ av resurser ska skapas och fördelas.

Men vi ska ju inte bara bli människor, vi ska också bli *mänskliga*. Och för detta krävs existentiella resurser – konst, musik och berättelser som fogar oss samman med varandra och med skapelsen. I religiösa sammanhang talar man om andlig skolning, i sekulära om moralisk fostran eller bildning.

Det materiella och det andliga är omistliga aspekter av vårt människoblivande. Men i vår tids fixering vid kvantitet, materia och mätbarhet riskerar livets kvalitativa aspekter att osynliggöras och därför nedprioriteras. Om detta vittnar den växande psykiska ohälsa som ingen materiell tillväxt i världen tycks kunna lindra. De existentiella frågorna försvinner inte med sekulariseringen. Men de delegeras till var och en av oss. Det mest universella hos människan blir det mest privata.

En civilisation byggs inte bara med institutioner, grundlagar, marmor och stål, utan i lika hög grad med respekt, visdom, lyhördhet och kärlek. Och den behöver en vision av vem som ska leva i den. Frågan om människans väsen kan tyckas filosofisk och abstrakt men det svar vi ger på den får konkreta konsekvenser.

Är vi driftstyrda däggdjur? Passiva redskap för själviska gener? Nyttomaximerande konsumenter?

Sociologen Zygmunt Bauman ger ett annat förslag. Han skriver: ”Människonaturen har ännu ingenstans uppfyllts på ett riktigt sätt. Den existerar för närvarande enbart *in potentia*; en ännu inte-född möjlighet”.

Människan ett löfte som väntar på att infrias. I den kristna traditionen bär detta löfte ett namn: Kristus; Guds signatur i vårt innersta.

Den tyske filosofen Immanuel Kant talade om ”regulativa idéer”, som rör sådant som varken kan bevisas eller motbevisas. Dessa idéers värde ligger alltså inte i deras sanningshalt utan i deras konsekvenser. Föreställningen om människors lika värde är en sådan – en obevisbar men nödvändig idé i ett gott samhälle.

Bilden av människan som skapelsens krona med oinskränkt mandat att underkasta världen sin vilja har fört oss till en ekologisk och existentiell återvändsgränd. Vi behöver därför en ny vision för vår civilisation, förankrad i den regulativa idén om livets och skapelsens helighet.

Och vi är väl rustade att formulera den. För människan har begåvats med förmågan att i tankar och berättelser frammana världar som inte finns. Denna förmåga har gjort oss till planetens mest slipade lögnare men också till dess enda visionärer. Den har fått oss att revoltera mot det som är och att drömma om det som skulle kunna vara. Att i nuet innefatta det förflutna som minne och myt och framtiden som förväntan, oro och hopp.

Det fanns en tid när man planterade ekar i Sverige för att försäkra sig om båtvirke i framtiden. När man gav katedraler i arv till kommande generationer. Vilket arv efterlämnar vi? Vi kan inte undfly svaret. Genom vår rovdrift på planetens resurser har vi koloniserat den framtid som tillhör våra barnbarn. Den värld de får arva är mer ogästvänlig än den vi själva föddes in i.

Men denna tid är vår och vi har därför ett ansvar gentemot lidande medmänniskor, skövlade ekosystem och de oföddas rättmätiga, men outtalade, anspråk på goda liv. Genom att svara på världens anrop bekräftar vi vår tillhörighet i den. An-svar är därför inte en börda utan ett privilegium. Och ansvarslöshet är inte frihet utan främlingskap.

På väg in i Storkyrkan passerade vi vapenhuset, som ligger mellan själva kyrkorummet och stadslivet här utanför. Jag brukar tänka på vapenhuset som en passage mellan två världar, där vi kan lägga ifrån oss våra vapen och rustningar, titlar och identitetsmarkörer.

Men vilka blir vi då? Hur framträder vi för en Gud för vilken yttre tecken ingenting betyder? Kanske, tänker jag, så som det nyfödda barnet framträder för oss. Till sin avbild skapade Gud oss, står det i Moseboken. Därför är Guds blick tillgänglig också för oss. Mötet med det nyfödda barnet påminner oss om att vi kan älska ett okänt liv mer än vårt eget. Att vi kan överskrida tidens och jagets gränser.

Jag inledde mitt tal med att kalla er majestäter och folkvalda. Men här, inför Guds ansikte, är vi alla bröder och systrar. Mina vänner hos det nordamerikanska lakotafolket avslutar sina böner med orden *mitákuye oyás'ŋ* – vi är alla släkt. Inte bara med andra människor utan med alla de arter vi delar denna planet. Våra livstrådar flätar oss samman. Med varandra, med dem som en gång levat och med de ännu inte födda.

Så stort är vårt hem, vårt ansvar och vårt privilegium.

Snart går vi ut genom kyrkporten och in i våra vardagliga roller och arbetsuppgifter. Avstånden mellan oss ska växa. Det är nog så det måste vara. Men när vi steg in i detta heliga rum så steg det också in i oss. Vi behöver uppsöka det ibland – inte för att fly undan världen utan för att rusta oss att möta den med mod, klarsyn och kärlek.